

УДК 330.322.014

Замазєєва Г.В.

старший викладач,

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
ВНЗ «Університет «Україна»**МЕХАНІЗМИ СИСТЕМНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ РИЗИКОМ
У РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ****MECHANISMS OF INVESTMENT RISK MANAGEMENT SYSTEM
IN REGIONAL ECONOMIC SYSTEM****АНОТАЦІЯ**

У статті досліджуються механізми системного управління інвестиційним ризиком у регіональній економічній системі. На основі дослідження було здійснено уточнення понятійно-термінологічної сутності окремих видів ризиків і вибудувати на підставі їх характеристик комплексну систему оцінювання інвестиційного ризику в регіоні, укрупнена диференціація факторів формування регіональних інвестиційних ризиків, визначені умови формування цілісного системного управління інвестиційними ризиками регіону.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний ризик, диференціація, система оцінювання.

АННОТАЦИЯ

В статье исследуются механизмы системного управления инвестиционным риском в региональной экономической системе. На основе исследования было осуществлено уточнение понятийно-терминологической сущности отдельных видов рисков и выстроено на основании их характеристик комплексную систему оценки инвестиционного риска в регионе, укрупненная дифференциация факторов формирования региональных инвестиционных рисков, определены условия формирования целостного системного управления инвестиционными рисками региона.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный риск, дифференциация, система оценивания.

ANNOTATION

The article investigates the mechanisms of investment risk management system in regional economic system. Based on a study was carried clarify conceptual and terminological nature of certain types of risks and build on the basis of their performance assessment system for comprehensive investment risk in a region bigger differentiation factors of regional investment risks, the conditions of formation of integral system management investment risks in the region.

Keywords: investments, investment risk, differentiation, assessment system.

Постановка проблеми. Завдання переходу економіки України від відбудовного до розширювального росту, що передбачає, у тому числі, максимально повне урахування територіально-господарських особливостей економічних систем (регіональних детермінант), актуалізує глибоке вивчення проблеми управління інвестиційними ризиками саме в мезоекономічному контексті. Внаслідок цілого ряду причин об'єктивного характеру (диференціації територіальних економік по основних соціально-економічних параметрах, що склалася в процесі ринкового реформування, глобалізації й регіоналізації, посилення відцентрових тенденцій в управлінні економікою країни з одночасним зосередженням потенціалу економічного росту в її регіонах) для стимулю-

вання репродуктивних можливостей регіональних інвестицій необхідне залучення механізмів їх акумуляції й ефективного використання на пріоритетних напрямках підприємницького середовища регіону.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам розвитку інвестиційних процесів на регіональному рівні приділяється багато уваги відомими вченими, такими як: Д.Й. Андріївський, В.Д. Боднарчук, З.С. Варналій, М.П. Бутко, А.П. Гайдуцький, В.Ф. Горячук, А.Ф. Гукалюк, М.І. Долішній, С.М. Злупко, Л.Л. Ковальська, В.І. Копитко, О.Є. Кузьмін, В.В. Лагодієнко, М.І. Мельник, В.Є. Реутов, Т.В. Уманець, тощо. Проте, дослідження наукового базису управління інвестиційними ризиками регіону виявило певну фрагментарність у вирішенні даної проблеми, що полягає в обмеженні такого роду розробок мікрорівнем (окремими інвестиційними проектами) і, у силу цього, істотною відірваністю категоріального й методичного апарату. А тому це дослідження є своєчасним і актуальним.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження механізмів системного управління інвестиційним ризиком у регіональній економічній системі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багатофакторність формування й складноструктурованість інвестиційного ризику регіону дозволяють сконструювати теоретико-концептуальний підхід до розробки методичних засад його оцінки й управління в структурі системи управління регіоном. Даний підхід заснований на тому, що якісна, орієнтована на інноваційний вектор розвитку, трансформація регіональної економіки значною мірою визначається розмірами синергетичного ефекту від співорганізації (у тому числі інвестиційної) окремих господарських суб'єктів у єдине ціле – територіальне господарство. Істотна диференціація українських територій, що проявляється в посиленні міжрегіональних розходжень у рівні життя населення, динаміці виробничих показників, інвестиційного клімату і т.п., з одного боку, є наслідком прихованих каналів територіального перерозподілу інвестиційних ресурсів (у результаті чого низький економічний статус одних регіонів може виступати умовою приско-

реного розвитку щодо більш благополучних), з іншого, - продукує специфічні умови протікання інвестиційних процесів і визначальних їх факторів. У числі останніх особливе значення належить регіональним інвестиційним ризикам, що так само специфічно формуються залежно від типу регіону й по-різному впливають на результати використання інвестицій.

Дана обставина лягла в основу розробки нового, адаптивного підходу до управління інвестиційними ризиками регіону із принципово інших методологічних позицій: коли імперативами оцінки й формування керуючих впливів на регіональні ризики, поряд із загальними, макроекономічними, виступають регіональні детермінанти.

Класифікація регіональних інвестиційних ризиків, як і будь-якої зв'язаної з інвестиційною й у цілому регіональною проблематикою категоріальною конструкцією, визначається факторами їх формування, що породжують сутність і особливості конкретних його видів.

Початковим етапом визначення й відбору ризикоформуючих і ризикоутворюючих факторів відносно регіональних інвестицій є їх диференціація у дві великі групи: загальні (обумовлені макроекономічним оточенням) і специфічні регіональні (ті, що формуються в межах конкретної території відповідно до регіональних детермінантів), оскільки конкретизація останніх як базовий етап методологічного обґрунтування системного управління регіональними інвестиційними ризиками в суттєвому ступені залежить від коректного й адекватного урахування макроекономічних детермінантів у межах певної території [2].

У рамках такої парадигми представляється очевидною диференціація управлінських стратегій відносно інвестиційних процесів і пов'язаних з ними інвестиційних ризиків у межах окремих територіально-локалізованих економічних систем мезорівня. Іншими словами, при аналізі інвестиційних процесів в економіці країни актуалізується важливість дослі-

Рис. 1. Укрупнена диференціація факторів формування регіональних інвестиційних ризиків

дження їх територіальної локалізації, тобто розгляду регіону як мезооб'єкту інвестиційної активності [5]. Здійснювана з даних методологічних позицій систематизація теоретичних і прикладних підходів до управління інвестиційними ризиками в системі регіональної економіки методами горизонтального (трендового) і вертикального (структурного) аналізу необхідна для розробки ефективного механізму прийняття узгоджених управлінських рішень господарючими суб'єктами й органами влади території, інкорпоровуваних у загальний вектор управління регіоном.

Розгорнута типологія інвестиційних ризиків регіону на основі урахування всієї сукупності ризикоутворюючих факторів дозволяє уточнити понятійно-термінологічну сутність окремих видів ризиків і вибудувати на підставі їх характеристик комплексну систему оцінювання інвестиційного ризику в регіоні (рис. 1).

У контексті диференціації ризикоформуючих факторів інвестиційної діяльності в регіоні всі фактори макро- і мезоекономічного характеру діляться на дві великі групи, що мають ряд загальних рис і різняться по оперативності впливу на об'єкт або суб'єкт інвестиційної активності, - загрози й небезпеки. Небезпеки, як правило, діють у теперішній момент часу, і вимагають оперативного управління; загрози являють собою відстрочені (потенційні) небезпеки й управління ризиком з позицій мінімізації загроз носить стратегічний характер. Комплекс загроз і небезпек, як факторів інвестиційного ризику, утворює перманентний вплив на інвестиційні процеси регіону, породжуючи інвестиційні ризики, які втілюються в їх профілі. Під профілем інвестиційних ризиків розуміється сукупність його видів і підви-

дів, що визначають їх зміст в умовах якісної й тимчасової визначеності (рис. 2).

Побудова типології інвестиційних ризиків регіону дозволяє уточнити їх розуміння як об'єкта управління з нових методологічних позицій і сформулювати основу для розробки адаптивних підходів по управлінню ними, відповідно до чого комплексна оцінка інвестиційного ризику регіону постає у якості початкового етапу керування їм у системі управління інвестиційними процесами в регіоні й у цілому регіональною економікою.

У процесі трансформації підходів до управління об'єктами економічної природи будь-яких масштабів - від малих підприємств до великих корпоративних утворень і регіонів, управління інвестиційними ризиками й ризиками довільної природи органічно вплітається у формуючу і функціонуючу парадигму менеджменту, у якій підсистема ризик-менеджменту розглядається як невід'ємна складова управління вартістю, капіталізацією й інвестиційною привабливістю економічної системи [4].

Управління інвестиційним ризиком регіону в контексті суб'єктно-об'єктного підходу являє собою, з одного боку, частину загального управління регіоном, з іншого боку - у певних випадках перебуває на більш високому рівні, для якого загальне управління буде до деякої міри підлеглим. У випадку, якщо економічний об'єкт перебуває в ситуації ризику й приймаються рішення по управлінню їм, то ризикована ситуація може мати різні наслідки, які загалом можна розглядати як позитивні, тобто прибуток (якщо вимірювання проводиться з фінансової точки зору), так і негативні - збитки [5].

Через складність об'єкта управління інвестиційним ризиком, його фізичної й концептуальної відокремленості від безпосереднього реального економічного об'єкта (регіону), процес реалізації керуючого впливу також має ускладнений характер, причому ступінь ускладнення є пропорційною ступені структурованості економічної системи, «виробляючої» інвестиційний ризик.

Управління інвестиційними ризиками на регіональному рівні, як більш високому в порівнянні з управлінням на окремому підприємстві, вимагає суттєво більших обсягів інформації, а також певних її характеристик як якісного, так і кількісного характеру. Пов'язане це, у першу чергу, з тим, що відповідальність за помилково ухвалені рішення значно зростає, і, отже, старанність підготовки таких рішень повинна бути більш високою в порівнянні з мікрорівнем.

Обов'язковою умовою формування цілісного системного управління інвестиційними ризиками регіону є створення системи моніторингу інформації про інвестиційну діяльність, що слугить основою для оцінки інвестиційних ризиків регіону й дозволяє здійснювати підтримку прийняття рішень для зниження збитку від реалізації ризиків. В управлінні інвестицій-

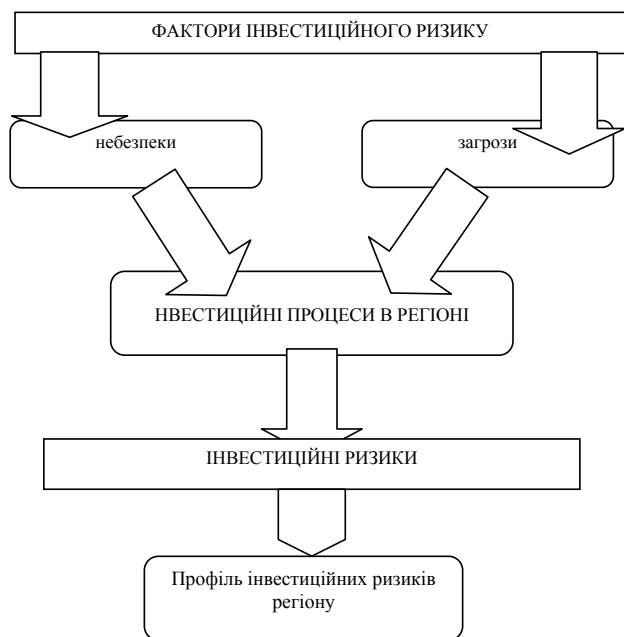

Рис. 2. Формування профілю інвестиційних ризиків у регіоні

ними ризиками стохастичність щодо вхідної й результуючої інформації є ще більш високою, чим при прийнятті інших видів управлінських рішень в економічній сфері, що обумовлене, насамперед, самою сутністю інвестиційних ризиків як об'єкта управління, який володіє в системі регіональної економіки специфікою, що значно модифікує традиційні управлінські технології й підходи.

Необхідне проектування інформаційної системи, призначеної для моніторингу інформації про інвестиційні ризики регіону з ціллю підтримки прийняття рішень по управлінню ними, засноване на її попередньому моделюванні з використанням стандартів і засобів, що забезпечують аналіз предметної сфери й майбутнього функціонування системи, а також можливості її програмної реалізації.

Інформаційна система підтримки прийняття рішень при управлінні інвестиційними ризиками регіону повинна бути спрямована, у першу чергу, на збір інформації про інвестиції, і формування на її основі системи різномірних оцінок інвестиційного ризику [3]. Універсальність і інваріантність даних системі повинно додати введення до її складу в якості основної ланки досить великого спектра кількісних оцінок ризику, що мають однозначне тлумачення й не залежних від суб'єктивних особливостей індивідів, задіяних у процедурі оцінювання. Важливою ланкою даної інформаційної системи, що втілює методику оцінки й управління інвестиційним ризиком регіону, тобто виступає інформаційним забезпеченням, а також інформаційним супроводженням, є прецедентне уявлення кількісної оцінки ризику.

Висновок. Створення єдиного регіонального інформаційного простору як одного з основних напрямків розвитку інфраструктури інвестиційної діяльності в регіоні дозволить забезпечити системне управління ризиками на всіх ієрархічних рівнях економічної системи мезорівня на

основі об'єднання ресурсів учасників ринку інвестицій. Взаємодія інформаційних потоків і баз даних і знань, сформованих інформаційною системою управління регіональними інвестиційними ризиками, дозволить якісно поліпшити інформаційне обслуговування не тільки учасників даного процесу й органів влади, але й усіх фізичних і юридичних осіб, зацікавлених в одержанні даних про інвестиційну активність, оскільки дозволить не тільки надавати агреговані або деталізовані дані по інвестиціях у регіоні в цілому й у розрізі окремих проектів, але й проводити оперативну оцінку властивого їм ризику.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / Бланк И.А. – К.: МП „ИТЕМ” ЛТД, „Юнайтед Лондон Лимитед”, 1995. – 448 с.
2. Гринько Т.В. Оцінка чутливості регіональних інвестиційно-інноваційних процесів до змін зовнішнього середовища [Електронний ресурс] / Т.В. Гринько, Г.В. Цадо // Ефективна економіка. – 2012. – № 7. Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
3. Ковальська Л.Л. Оцінка конкурентоспроможності регіону та механізми її підвищення : моногр. / Л.Л. Ковальська. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 420 с.
4. Лавров Е.И. Инвестиции, финансовый рынок и экономический рост: монография / Е.И. Лавров, М.Ю. Маковецкий, Т.Н. Полякова / Омск. гос. ун-т им. Ф.М. Достоевского. – Омск : Изд-во ОмГУ, 2007. – 500 с.
5. Мірзодаєва Т.В. Моніторинг трансформацій регіональних соціально-економічних систем / Т.В. Мірзодаєва // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 6. – С. 35–37.
6. Сталлий розвиток та економічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика / [Андерсон В.М., Андрєєва Н.М., Алимов О.М., Іртищева І.О. та ін.]; За науковою редакцією д.е.н., проф. Хлобистова Є.В. / ДУ «ІЕПСР НАН України», ПІРЕЕД НАН України, СумДУ, НДІ СРП. – Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2011. – С. 464.
7. Іртищева І.О. Інвестиційна привабливість економіки: міжрегіональні асиметрії / І.О. Іртищева, І.С. Крамаренко // Регіональна економіка. – 2014. – № 2 (72). – С. 84-94.